

МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ У КОНТЕКСТІ ЇХ БЕЗПЕКИ

*С. В. Бурлуцька, к. е. н., доцент,
Одеський національний економічний університет,
lanavb75@gmail.com*

Методологія дослідження. Основою дослідження є діалектичний аналіз дефініцій «стійкість та безпека соціально-економічних систем», функціональна декомпозиція механізмів забезпечення розв'язання системних конфліктів. Основу методології складають системний підхід та парадигма сталого економічного розвитку.

Результати. В умовах зростання рівня нестабільності умов функціонування національних, регіональних та локальних утворень все більша увага науковців приділяється питанням сталого розвитку соціально-економічних систем. Найбільш дискусійним моментом у цій сфері є співвідношення стійкості та безпеки систем.

Доведено, що стійкість слід розглядати як функцію параметрів пружності та пластичності. Межі пружності обумовлені стійкістю існуючих системних зв'язків. Пластичність передбачає зростання чисельності ступенів свободи системи та формування нових та (або) додаткових взаємозв'язків між компонентами системи.

Показано, що зміна механізму функціонування системи можлива за умов вичерпання резервів пружної реакції та трансформації системних зв'язків між компонентами. Прояв біфуркаційних процесів є свідомством втрати системою її стійкості та безпеки, проявом суперечності механізмам пружності та пластичності.

Запропоновано для визначення рівня стійкості адаптаційного механізму системи використовувати трансформований критерій О. Ляпунова: скорочення з часом різниці ентропії для умовно стаціонарного та збуреного стану системи.

Новизна. У результаті дослідження доведено, що необхідною та достатньою умовою забезпечення стійкості та безпеки динамічних соціально-економічних систем є процес адаптаційного розв'язання системних конфліктів у межах пружної реакції.

Практична значущість. Запропонована теоретико-методологічна конструкція формує наукове підґрунтя для практичного дослідження стійкості соціально-економічних систем на національному та регіональному рівні, що сприятиме підвищенню рівня обґрунтованості державних планів та програм розвитку.

Ключові слова: соціально-економічна система, стійкість, безпека, , пластичність, ступінь свободи пружність соціально-економічної системи.

Література

1. Никонова Я. Инновационная политика развития экономических систем: методология формирования и механизм реализации: Монография / Я. Никонова. – Барнаул : ИГ «Си-пресс», 2014. – 171 с.
Nikonova Ya. *Innovatsionnaya politika razvitiya ekonomicheskikh sistem: metodologiya formirovaniya i mekhanizm realizatsii* [Development economic system innovation politics: formation methodology and realization mechanism]: Monografiya / Ya. Nikonova. – Barnaul : IG «Si-press», 2014. – 171 p.
2. Гуменюк А. Безпека структурно-інституціональної трансформації економіки регіону: теоретичні основи та прикладні аспекти: монографія / А. Гуменюк. – К. : НІСД, 2014. – 468 с.
Gumenyuk A. *Bezpeka strukturno-instytutsionalnoi transformatsii ekonomiky regionu: teoretychni osnovy ta prykladni aspekty* [Security structure-institutional region economy transformation: theoretical bases and applied aspects]: monografiya / A. Gumenyuk. – K. : NISD, 2014. – 468 p.
3. Новиков А. В. Теоретико-методологические проблемы жизнедеятельности экономических систем. / А. Новиков. – Архангельск : Поморский университет, 2010. – 143 с.
Novikov A. V. *Teoretiko-metodologicheskie problemy zhiznedeятelnosti ekonomicheskikh system* [Theory-methodology problems vital-activity economy system]. / A. Novikov. – Arkhangelsk : Pomorskiy universitet, 2010. – 143 p.
4. Лактионова А. Особенности проявления гибкости в процессе развития экономических систем / А. Лактионова // Экономика і організація управління. – 2010. – № 2(8). – С. 3–14
Laktionova A. *Osobennosti proyavleniya gibkosti v protsesse razvitiya ekonomicheskikh sistem* [Pliant show peculiarity in economy systems development process] / A. Laktionova // Ekonomika i orhanizatsiya upravlinnya. – 2010. – № 2(8). – P. 3–14
5. Бойко А. Стійкість національної економіки: теорія, методологія, практика / А. Бойко ; НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. НАН України. – К., 2014. – 288 с.
Boyko A. *Styikist natsionalnoi ekonomiky: teoriya, metodologiya, praktyka* [Steady national economy: theory, methodology, practice] / A. Boyko; NAN Ukrainy, In-t ekon. ta prohnouzuv. NAN Ukrainy. – K., 2014. – 288 p.
6. Дібніс Г. І. Чинники, що визначають адаптивні можливості до змін кон'юнктури ринку / Г. І. Дібніс, Є. В. Дем'янова // Збірник наукових праць. Управління проектами та розвиток виробництва. – 2008. – № 3(27). – С. 153–161.
Dibnis H. I. *Chynnyky, shcho vyznachayut adaptivni mozhlyvosti do zmin konyunktury rynku* [Bases, which definite adapt ability as to changes of market conjunction] / H. I. Dibnis, E. V. Demyanova // Zbirnyk naukovykh prats. Upravlinnya proektamy ta rozvytok vyrobnytstva. – 2008. – № 3(27). – P. 153–161.
7. Экономика Украины: шоковые влияния и шлях до стабильного розвитку / за ред. І. В. Крючковой. – Київ : Ін-т екон. та прогнозув. НАН України, 2010. – 480 с.
Ekonomika Ukrainy: shokovi vplyvy ta shlyakh do stabilnogo rozvytku [Ukraine economy: shook influences and road to constant development] / za red. I. V. Kryuchkovoi. – Kyiv : In-t ekon. ta prohnouzuv. NAN Ukrainy, 2010. – 480 p.
8. Бурлуцкий С. В. Домогосподарство: гомеостатичний підхід / С. В. Бурлуцкий, Д. П. Богиня // Економічна теорія: науковий журнал. – 2014. – № 3. – С. 60–71
Burlutskiy S. V. *Domogospodarstvo: homeostatychniy pidkhid* [House-keeping: gomeo-static approach] / S. V. Burlutskiy, D. P. Bohynya // Ekonomichna teoriya: naukoviy zhurnal. – 2014. – № 3. – P. 60–71
9. Моисеев Н. Человек и ноосфера / Н. Моисеев. – М. : Молодая гвардия, 1990. – 351 с.
Moiseev N. *Chelovek i noosfera* [Man and noosphere] / N. Moiseev. – M. : Molodaya gvardiya, 1990. – 351 p.
10. Белый М. К вопросу о гибкости организаций органического типа / М. Белый, В. Приходько // Проблемы теории и практики управления. – 1998. – № 4. – С. 79–83.
Belyy M. *K voprosu o gibkosti organizatsiy organicheskogo tipa* [To question about supply organic type organization] / M. Belyy, V. Prikhodko // Problemy teorii i praktiki upravleniya. – 1998. – № 4. – P. 79–83.
11. Михалев О. Экономическая устойчивость хозяйственных систем: методология и практика научных исследований и прикладного анализа / О. Михалев. – СПб. : Издательство Санкт-Петербургской академии управления и экономики, 2010. – 200 с.: ил.
Mikhalev O. *Ekonomicheskaya ustoychivost khozyaystvennykh sistem: metodologiya i praktika nauchnykh issledovaniy i prikladnogo analiza* [Economy stable economy systems: methodology and practice science investigations and applied analyses] / O. Mikhalev. – Spb. : Izdatelstvo Sankt-Peterburgskoy akademii upravleniya i ekonomiki, 2010. – 200 s.: il.